

Uitgelezen

De antwoorden van het Antiglobalisme

Van Seattle tot Porto Alegre

Dirk Barrez, *De antwoorden van het antiglobalisme. Van Seattle tot Porto Alegre*
Globe/11.11.11/Mets&Schilt 2001

Leen Laenens

Eind september 2001 verscheen dit boek, als eerste Nederlandstalige boek over antiglobalisme. Journalist Dirk Barrez poogt daarin invulling te geven aan de nieuwe mondiale basisbeweging. Hij baseert zich daarvoor op het eerste 'Wereld Sociaal Forum' dat plaats vond in het Braziliaanse Porto Alegre in januari 2001 en bouwt als het ware verder op zijn vorig boek 'Ik wil niet sterven aan de xxste eeuw'. Dit boek kan je beschouwen als zijn *state of the world* van de laatste 100 jaar. Naast een ietwat ontmoedigend, maar realistisch beeld, dat vele armen meestal geen keuze hebben en dat politici veeleer politieke onmacht creëren, in plaats van politieke macht, haalt hij toch steeds zo beknopt mogelijke uitwegen aan en besluit dat hij, na het schrijven van dit boek, goed voorbereid de 21ste eeuw kan beginnen.

Dat doet hij dan ook met zijn volgend boek 'de antwoorden van het antiglobalisme', waarin hij, als meest cruciale vaststelling, aanhaalt dat de wijze waarop de mensheid haar economie organiseert, niet voldoet en maakt dat de meeste mensen heel wat van hun mensenrechten, zelfs de meest elementaire, niet kunnen uitoefenen. Na 50 jaar zijn ze vandaag meer dan ooit actueel, want zelfs het eerste mensenrecht, het recht op bestaan, is nog steeds geen verworven recht.

Het lezens- en lovenswaardige van dit boek, is de mengeling van getuigenissen van kopstukken van de andersglobalisten vanuit Porto Alegre en de gedrevenheid waarmee de auteur deze getuigenissen met elkaar verbindt. Hiermede formuleert hij niet enkel antwoorden, maar geeft ook duidelijk aan wat er ontbreekt. Niet voor niets is de omslagillustratie het begin van een puzzel.

Hij geeft aan dat antiglobalisten echt geen product zijn van het rijke westen, geen uiting van verwende jongen; nee, de beweging heeft haar roots in het zuiden, bij de miljoen landlozen die zich verzetten in Brazilië, de grote beweging boeren in India, die de strijd tegen de GGO's (genetisch gemanipuleerde organismen) hebben aangegaan.

De ontmoetingsplaats van de antiglobalistische beweging is niet toevallig Porto Alegre. Deze plaats in Zuid-Brazilië werd gekozen als tegenhanger van Davos: de ontmoetingsplaats van het Wereld Economisch Forum en geldt wereldwijd als voorbeeld van het unieke en geslaagde experiment van het participatieve stadsbudget; de begroting van een stad van 1,3 miljoen inwoners die wordt besteed via de mensen zelf en de stad zo in 10 jaar tijd grondig heeft veranderd. De participatieve democratie werkt dus; jammer dat dit in het boek niet verder wordt uitgewerkt.

De twee fora worden gelijktijdig georganiseerd, wat tot uiting wordt gebracht door een videobrug tussen de twee; alleen vertegenwoordigen in Porto Alegre 14 000 mensen de civiele samenleving uit 120 landen; in Davos vertegenwoordigen een tiental mensen de macht van de wereldeconomie! Naast de plaatskeuze, is de keuze voor een democratische en pluralistische methodologie vermeldenswaard. Maar dit is zowel de sterkte als de zwakte van het gebeuren. Uit de vele getuigenissen blijkt ook duidelijk, dat beweegredenen en verwachtingen (te) verscheiden zijn.

Oikos, Politiek, milieu, cultuur, 20, 1/2002, Uitgelezen

Het eerste deel van het boek beschrijft het vijfhonderd jaar oude proces van **economische globalisering** wat geleid heeft tot de mens die de economie dient. Zolang we niet in staat zijn dit terug om te keren, dreigt er niets terecht te komen van een duurzame ontwikkeling; dat is de duidelijke boodschap van het terrein en het wordt treffend geïllustreerd met het verhaal van de zakkende landbouwprijzen, de dwingende politiek van IMF en de nefaste invloed daarvan op zowel Afrikaanse als Aziatische en Zuid-Amerikaanse boeren en leefgemeenschappen.

Aminata Traoré, voormalig Malinees minister: “Over de fundamentele veranderingen die alles op onze planeet overhoop halen wordt niet overlegd. Dit is de verkrachting van onze meest elementaire rechten.”

We wandelen door interviews met de vaders van de Attac-beweging: Bernard Cassen en Ignacio Ramonet, de verdediger van de wereldwijde sociale contracten: Ricardo Petrella, de paus van de antiglobalisten: Naomi Klein en vele anderen

Het tweede deel schetst de **geschiedenis van het verzet**, van de groei van de syndicaten tot het ontstaan van de antiglobaliseringsbeweging en de kracht van het wereld sociaal forum.

Het forum zelf werd opgebouwd rond 4 grote thema's: de productie van welvaart; toegang tot welvaart; civiele samenleving en publieke ruimtes; politieke macht en ethiek in een nieuwe samenleving. Thema's die in grote lijnen ook verder in het boek terugkomen, zij het niet systematisch, want de auteur kiest voor een gemengde aanpak, typisch voor de beweging die geen strakke structuren hanteert.

De Senegalees Demba Moussa Dembele: “We hebben behoefte aan een paradigma van ontwikkeling dat rekening houdt met de menselijke persoon en niet enkel met de accumulatie van rijkdommen”

De Duitse Michael Windfuhr ijvert met zijn organisatie al jaren voor het recht van de voedselzekerheid en benadrukt het belang van de participatie en van het echt pluralisme, wat ook bevestigd wordt door José Bové

In het derde deel illustreert de auteur treffend de beperktheid, de relativiteit of beter gezegd de **leugen van de liberalisering als hefboom voor ontwikkeling**. Bijna drie miljard mensen die minder dan drie dollar per dag verdienen zien hun landbouwinkomen crashen in de vrijhandel en Mike Moore spreekt van “sommige” mensen die op korte termijn nadeel zullen ondervinden van de liberalisering.

Meerdere malen wordt de vinger op de wonde van de prijsmechanismen, vooral internationaal, gelegd en de auteur pleit voor meer aandacht voor de grondstoffenproblematiek.

Nico Verhagen, één van de woordvoerders van het internationale Via Campesina, beklemtoont dat een echt pact tussen landbouwers, de kleine helft van de wereldbevolking, en consumenten een internationaal front kan vormen en zo politieke macht verwerven.

De auteur wijst op het gebrek aan belangstelling voor duurzaam ondernemen bij de antiglobalisten en wijst op het mogelijk VN-kader van het Global Compact, het weinig gekende globale contract voorgesteld door Koffi Annan in Davos, in 1999. Ook citeert hij Walden Bello, de Filippijnse directeur van Focus on the global South, die het idee van de thuismarkteconomie verdedigt als een echte economische groei, als een vorm van deglobalisering, m.a.w. een gezonder evenwicht tussen je eigen economie en de internationale economie. Hier hoort het begrip van regionale economische instellingen thuis, zoals de Europese Unie zou kunnen zijn, maar ook hier is nog een hele weg af te leggen.

Ecologische regels moeten duidelijk aan belang winnen t.o.v. de handelsregels, wat de auteur doet besluiten dat er nood is aan een internationale kaderwet die de overgang moet organiseren naar een economie op basis van hernieuwbare energie. Wat niet alleen het milieu ten goede komt, maar ook onze afhankelijkheid van olie, oorzaak van veel meer kwaad.

Oikos, Politiek, milieu, cultuur, 20, 1/2002, Uitgelezen

Het vierde deel draait om **geld**. Als er ergens unanimititeit waar te nemen is in Porto Alegre, is het rond de noodzaak van de kwijtschelding van de schuldenlast, de opheffing van de fiscale paradisijsen en Tobintaks en andere vormen van kapitaalcontrole. Het wordt hoe langer hoe duidelijker dat de invoering daarvan meer een kwestie van politieke, dan van technische haalbaarheid is.

De syndicalist Eduardo Estévez pleit om de werknemersbeweging uit te breiden tot een werkersbeweging die ook de werklozen omvat. Vandaar is het maar een kleine stap naar een basisinkomen van een kwart euro per dag, waar Dirk al langer een pleitbezorger van is. Maar hij staat niet alleen, ander pleitbezorgers zijn de Braziliaan Eduardo Suplicy, de Senegalees Demna Moussa Dembele, prof Philippe Van Parijs, één van de stichters van het Europese netwerk BIEN, het Basic Income European Network,

De **politiek** blijft achterwege, want de uitoefening van de politieke macht vraagt om een wereldparlement. Maar, zoals mensen zeventig jaar geleden niet een Europees parlement durfden geloven, lijkt een wereldparlement nog utopie. Stappen daar naartoe wijzen in de richting van echte federaties, waar een meerderheid een minderheid niet kan verdrukken, stelt Fabio Konder Comparatto, die zich al jarenlang toelegt op de democratische organisatie van onze wereld. De Belgische François Houtart houdt hier een hartstochtelijk pleidooi voor de democratisering van alle internationale organisaties.

De kracht van de **civiele samenleving** wordt geschetst.

Eén van de grote afwezigen in 2001 was de vredesbeweging, wat ongetwijfeld na 11 september in 2002 anders zal zijn.

Kort wordt ingegaan op het specifieke probleem van de feminisering van de armoede en de noodzaak het kastenprobleem te erkennen als rassenprobleem.

Samir Amin beklemtoont het belang van de waarde van universalisme van deze beweging. Het Wereld Sociaal Forum wordt door vele aanwezigen gezien als een start in het vertrouwen in het verenigd internationalisme.

Een hoofdstuk is gewijd aan de **media** als tweede macht tegenover de eerste, de economische en financiële macht of als vierde macht, als tegenmacht tegen het dominante financiële, economische en mediasysteem.

Het is erg ambitieus een boek af te sluiten met **programma voor een ander wereld**. Toch heeft de auteur gelijk, hij ziet dit als een distillaat van alle getuigenissen en als aanzet voor verdergaande en vooral verregaande discussies bij de democratische globalisering in het formuleren van antwoorden, in het uitwerken van alternatieven. Geen blauwdruk, geen bijbel van de antimondialisten, maar een concrete samenvatting van heel wat alternatieven die de afgelopen decennia gestaag gegroeid zijn. Vraag blijft echter in welke mate dit programma een basis kan vormen voor het eerste echte 'Wereld Sociaal Forum' in Porto Alegre in januari-februari 2002 (waar zeker drie keer zoveel deelnemers als het afgelopen jaar verwacht worden, het forum van verleden jaar werd als nulnummer bestempeld). Vraag ook, in welke mate het aanleiding kan zijn tot een gezamenlijke strategie om sterker te wegen op de concrete realisaties van de multilaterale agenda van de komende jaren, met als eerste grote testcases in 2002, de VN-top voor financiering van ontwikkeling in Monterey en de RIO+10 top die enkele maanden later Johannesburg in beweging zal brengen.

Agalev is als partij doordrongen van dezelfde alternatieven, lees er onze partijprogramma's op na. De participatieve democratie en de representatieve democratie moeten mekaar echter nog vinden, een bijna braakliggend terrein vandaag.

Oikos, Politiek, milieu, cultuur, 20, 1/2002, Uitgelezen

Het is hoe langer hoe duidelijker dat participatieve en representatieve democratie samen niet alleen de terechte vragen aangeven, maar samen zullen moeten werken aan de alternatieven voor het onrecht. Vooral voor parlementsleden is het verplichte lectuur, want volgens Harlem Désir, Frans europarlementslid, zijn parlementsleden die zo'n sterke band hebben met de sociale beweging, dat het hun toelaat de politieke verschillen te overstijgen, eerder grote uitzonderingen. Deze groep moet groeien, om zo een sterkere politieke, collectieve intelligentie te vormen die terug greep kan krijgen op de economie. Daar ligt de kracht van het samenspel tussen politiek en beweging.

Hoewel het zeker niet de pretentie heeft dé antwoorden te bieden van het antiglobalisme, wat de titel misschien doet vermoeden, en geen diepgaande analyses weergeeft, is het toch een aanrader voor al wie anti eenzijdige economische globalisering is en zoekt hoe mee te werken aan 'tergend haalbare' en mobiliserende utopische alternatieven om het democratisch deficit iets kleiner te maken, om het nog steeds overheersende basisparadigma van de vrije markt om te gooien.

Maar de krachtigste woorden zijn meestal de eenvoudigste zoals een stem van een Afrikaans plattelandsnetwerk het verwoordt: "Alle grote dingen zijn gebeurd door te dromen", of: alle macht weer aan de verbeelding in de 21ste eeuw!